

**DE EMINENTE
DOMINIO AD L. SI
QUANDO. 9. COD. DE
OPER. PUBL.
DISCURSUS, QUEM...**

Salomon Zapf, Johann Rudolf : von
Bischoffwerder, Valenti Gonzaga

OLD
EAST LONDON

THE
STREET

THE
STREET

THE
STREET

THE
STREET

SERENISSIMO AC CELSISSIMO

PRINCIPI AC DOMINO,

DOMINO

EBERHARDO III.

DUCI WIRTEMBERGIÆ

ET TECCIÆ,

COMITI

MONTISBELGARUM,

DYNASTÆ

HEYDENHEMII,

&c.&c.

PRINCIPI AC DOMINO SUO

CLEMENTISSIMO.

570
SERENISSIME PRINCEPS,
PRINCEPS AC DOMINE
CLEMENTISSIME!

ANtiquum satis est Persarum jus il-
lud, quò ad REGEM non patet accessus,
nisi præsentem munere. Etsi enim thesauros opu-
lentissimi Regis parùm ditare queant ii, qui nec
ipsi ferè habent, unde vivant, quorum & illic
maxima copia est, æstimatur tamen penes eos
non muneris præstantia, sed obsequiosi animi
cultus, in cuius symbolum non minùs pauperri-
mi

mi uncias quàm divites talenta conferre pos-
 sunt. Memorant historici, quòd Persæ, cui Se-
 neta nomen, nuntiatum sit quondam, Artaxer-
 xem Mnemonem non procul à tugurio suo jam-
 jam transire; Huic ut obviam iret, cùm postula-
 ret patria religio, & præmanibus tamen nil ha-
 beret Monarchâ dignum, ad Cyrum fluvium ac-
 currit, & aquam utrâque volâ haustam Regi ob-
 tulit, tantùm ut obsequiosus videretur. Exi-
 gunt hoc officii genus nunc quoque Persiæ Re-
 ges non minùs à subditis quàm exteris, uti id
 acta splendidissimæ legationis Holsaticæ in Per-
 siam satis testantur, & Barnabas Briffonius, fi-
 de dignus de rebus Orientalium scriptor, com-
 probat.

Potestas, quam nascendi jure haut tantùm,
 sed & incomparabilis virtutis splendore exer-
 ces, felicior est atq; major quàm ullius Barbaro-
 rum Imperatoris, cùm subditorum exulta in-
 doles ampliolem faciat Dominatûs laudem.

Hinc, quò obsequium meum TIBI, DOMI-
 NE CLEMENTISSIME, abundè proba-
 rem, imitari placuit honestum Persarum ritum,
 ac, TE, SERENISSIME PRINCEPS, dùm
 accedere audeo, levem hunc studiorum meo-
 rum florem ad pedes Tuos cum humillimâ ob-
 ser-

servantiâ deponere. Exiguum certè est, quod offerre possum, neque id gratuitum munus, sed humilimè debitum, attamen tale quod non despero clementer accepturum esse CLEMEN-
TISSIMUM PRINCIPEM, eò quòd Benignitatis TUÆ laus tanta, ut eidem diffidere velle crimen propemodùm queat æstimari. Interim DEUS TE SERVET ad arbitrium felicem!

SERENISS. TUÆ
CELSITUDINIS

æternùm devotissimus

Johann-Rudolfus de Bischoffwerder,
Nob. Lusatus.

Q. D. B V!

DE

EMINENTE DOMINIO.

§. I.

Supremus rerum humanarum arbiter atque dispensator DEUS, cum post prima hujus universi incunabula creato noviter homini, quæ reliqua ferè creatorum erant, mancipi dedit, prima dominio jecit fundamenta. Ita verò iste Gen. I. *Replete terram eam, que vobis subjicite. Dominamini piscibus maris & avibus cæli, & omni quod serpit super terra.* Quæ eadem quasi constituit post Diluvium deletò pleramque partem humanò genere: *Dominamini universis animantibus, & omnes pisces maris manui vestra traditi sunt; Terror vester & tremor sit super cuncta animalia*, Gen. 8.

II.

Dicit autem istud in latâ sui significatione affectionem & *αἰσῶν* in morali quâdam pertinentia ad personas consistentem, tali quidem ex quâ proprietates resultat, quæ est jus alium ab usu ejusdem generis in eodem subjecto excludendi, & importat prælationem domini præ omnibus aliis in hoc jure disponendi de subjecto, ut loquitur Card. Joh. de Lugo *de j. & j. d. t. n. 5.* Vocari potest alio generali nomine potestas, quæ dicit potentiam moralem activam, seu potentiam edendi actionem circa subjectum aliquod cum effectu morali: Estque ratione finis vel publica vel privata; ratione objecti vel dominium (strictiori notione, quod in rem) vel imperium (quod in personam); ratione formæ vel eminens vel vulgaris; ratione modi habendi vel communicabilis vel incommunicabilis; ratione denique effectûs vel dependens vel summa, vel plena vel diminuta.

III.

Ex his verò omnibus, quæ eminens audit, nostræ erit considerationis, quibus est animus ea, quæ de nobilissimâ hâc materia, alia *ὡς ἐν παρορῳ*, & quasi imprudentes hinc inde spargunt, justò, non equidem volumine, aut discursu tradere. Occasione quidem *l. Si quando. q. C. de oper.*

oper. publ quæ, cum ædificia publicæ fabricæ inchoandæ gratiâ proster-
ni atque dirui jubeat, exquisitiorem dominiî eminentis explicationem
desiderare videbatur.

IV.

Est igitur istud, ut ad rem accedamus, nil aliud quam potestas publi-
ca major in id quod Reipublicæ subest ad usum publicum; Vel: Est po-
testas publica independens auferendi vel minuendi jura subditorum ad
usum publicum. Per *potestatem publicam* intelligimus ejusmodi po-
tentiam circâ alterum cum effectu morali activam, quæ circa Rem publi-
cam est occupata ejusque utilitatem primariò, & quæ talis respicit, estque
fundamentum statûs publici, qui consistit in immediatâ directâque *quædam*
sive relatione ad societatem civilem quæ talem. Contradistinguitur pri-
vate qualis est patri in liberos, marito in uxorem, domino in ser-
vum &c. Additur: *Major*; h. e. transcendens, summa, independens,
absoluta & talis, cujus actus potestati alterius in ordine hominum non
subjacent, nec ab aliò quoquam reddi possunt irriti. Nec n. subordinata
ea est & talis, quæ vim suam dependenter & ab aliò suprâ se habeat, qua-
lis est inferiorum magistratuum, qui potestate à majestate delegatâ par-
tem aliquam imperii exercent. Quamquam, quantum ejus exercitium
attinet, non repugnet inferiori cuiquam demandari, cui hòc ipsò tamen
non habitus, qui cum subjecto *in rebus* inseparabiliter cohæret, sed jus
illum exequendi & exercendi nomine quidem alieno, h. e. potestate à
mandante & concedente delegatâ competit. Ajimus: *in ordine homi-
num*: Eò enim solò tota potestatum, quibus de loquimur, subordinatio
terminatur. Alioquin palam est omnem potestatem à DEO eòque lon-
gè inferiorem esse. Tandem hâc ipsâ voce, *major seu transcendens*, differt
à dominio, quo v. g. Princeps gaudet in res patrimoniales, *uber die Rams*
intergiter. Quod innuit etiam *l. 3. C. de quadr. preser.* cum omnia Princi-
pis esse dicit, quem textum ad eò opido quam malè ad dominium eminentis
nonnulli detorquent. Item in hoc differt à dominio quod subditis est
in res suas. Hoc enim vulgare ac inferius est & tale cui à transcenden-
te eò cum causâ potest præjudicari.

V.

Sed hæc obiter ad qualemcumq; de definitionis intellectum. Cæterùm
de dominiò hoc exquisitiùs acturi videndum habemus quæ ejus origo,
quod subj. ctum, quæ causa & quomodo acquiratur, in quos & quatenus &
quando & quib. modis exerceatur, declaretur, quæ ejus requisita, excessus,
de-

defectus & quomodo desinat. Oritur istud cum ipsâ in simul Republicâ, ad quam, ut obiter, non metu potentia libidinisq; tyrannicâ aliorumq; perversâ naturâ scelerum (sinaturali ejus ortum respiciamus) sed naturâ hominem, tanquam τῆ Φύσιν ζῶον πολιτικόν ferri vel istud argumentum est, quod datum isti aptissimum iusta injustaque significandi, ad eoque societatem & contrahendi & servandi instrumentum deprehendamus. Ecce autem hoc à natura, quæ nil frustraneum gignit, nisi sit quocumque loquaris, quod non existente verò societate futurum? Quanquam ultra fateamur (ut largitur etiam Dn. Conring. *dis. de civit. & civ. in gen. lib. 47. in fin.*) istum naturâ instinctum non per se & immediatè ad Rempubl. ferri, sed indigentia humanâ, quæ scopum ejus indicat, magis magisque excitari. Add. Felden. *ad Grot. 1. 4. 7. ibi: sed notandum.* Eleganter itaque Philosophus 1. Pol. 3. *Is qui naturâ in societate vivere nequit, aut extrema malitia est, aut homino potior.* Adde quæ in nuper editâ eleg. *Polit. differit Cyriac. Lentul. part. anter. p. 162. seqq.* Instituta Republicâ naturaliter & necessitate consequentiæ oritur potestas summa in singulas partes ad gubernandum ipsas. Ut n. corpus hominis, sed & cujuslibet animalis deflueret, nisi esset aliqua vis reactiva communis in corpore ad omnium membrorum commune bonum tendens; Ità multitudo hominum existente, unoquoque verò id, quod sibi proprium, providente, in diversa spargeretur, nisi esset, quod curam haberet eorum, quæ ad multitudinis bonum pertinent. Quæ cura verò sine imperio nulla foret. His positis, scilicet eorum esse cum ipsâ societate civili τὸ κέρρον πολιτικόν, sponte suâ sequitur ejusdem etiam juris censendum esse dominium eminens, quod de tractamus, quippe quod est ipsius inseparabilo adjunctum. Eleganter Grotius: *Civili, inquit, societate ad tuendam tranquillitatem instituta statim jus quoddam majus in nos & nostra nascitur, quatenus ad finem illum necessarium est.* l. 1. de j. B. & P. c. 4. n. 2. Et alibi: *Consociatio, quæ multi patres. un. in unum populum ac civitatem coeunt maximum dat jus in partes.* Quò enim opus est ad societatis finem, eò utique opus etiam ad ipsam societatem, in quam finis illius gratiâ inortales coeunt. Et sine quò futurum, ut nec Reipubl. status diu sit salvus, nec ipsi etiam privati res suas retinere queant, illud utique cum ipsâ Reipubl. oriri necessum erat. Planè, invenias homines ad eò perversos intentosque rebus suis, ut ne minimum laborante Reipubl. conferrent, aut operæ aut rei, quibus in ordinem coercendis hæc facultas cum societate nascitur.

VI.

Gaudent hoc dominio imperantes in suâ quidem quisque Republ. & eatenus quatenus imperant. Qui autem isti? Nempe, qui independenter tales & summam in Republ. potestatem habent. Unde supra hoc dominium dicebatur potestas publica major, h. e. facultas moralis *αὐτοκρατορική* gubernandi civitatem sive summa autoritas circa administrationem Reipubl. & talis ut actus, quos edit, alterius in ordine hominum potestati non subiaceant, nec à quoquam reddi possunt irriti. Ajimus potestati; Ut ne excludamus eos, qui viribus impares alteri potentiori scedere, sed inæquali sunt juncti; Hi enim, ut reverentiam debeant, alterius majestatem comiter conservare teneantur, & autoritate dignitateq; sunt inferiores, majestate tamen ipsi non minùs gaudent ac libertate clientes, qui privato alterius patrocínio subsunt. Vid. Grot. l. c. 3. §. 21 l. 7. §. 1. ff. de capt. & postl. rev. Sunt isti imperantes caput civile. Quod modò simplex, si quâ unicâ constet personâ, quam Monarcham dicimus, modò compositum ex pluribus ita inter se unitis, ut actio voluntasque earum pro unicâ censetur, & representent ita personam moralem compositam, quod contingit, quando summum imperium est penes concilium paucorum aut universorum. His dominium hoc inseparabiliter cohaeret. Penes quem enim majestas est, penes eum & hoc esse necessum est, quod ei si salva esse vult, adjunctum esse non nequit. Quod si mixtam Reipubl. formam statuimus & dicimus majestatem in partes potentiales aut subjectivas dividi posse & solere, itâ, ut pars illius juris huic soli, pars conjunctivam cum aliò pro indiviso, pars alii iterum soli vel pluribus aliis pro indiviso competat (ut dicunt etiam plures, aliis omnem Rerumpubl. mixtionem è contrario pernegantibus,) Et hoc majestatis inseparabile adjunctum, quod ei in universum cohaeret, sed & ad singulas ferè ejusdem partes sese extendit, ad eundem modum & in easdem partes hòc ipsò dividi dicendum erit, itâ, ut qui potestate legumlatoriâ vel solus vel cum aliis pro indivisò instructus, possit ad usum publicum eodem modò per I.L. privatorum jura minuere, alter cui jus pacis vel belli vel factorum & itâ deinceps, possit in eorundem jurium exercitio, eodem quidem modò quò habet & quoad eadem jura dominiò supereminente uti. Sed nil definimus, qui litem hanc nostram haut facimus, sed ex hypothesei disputamus.

VII.

Rempublicam nostram hodiernam in quâ versamur, quantum attinet, in confesso est τὸ κύριον esse penes esse Imperatorem & Status. Apud

eosdem ergo & eminens hocce dominium radicaliter sit oportebit. Cæterum istud scitu facilè, eòdem modò Status Imperii, quatenus ut singuli & in ordine ad suam quisque ditionem considerantur, quò superioritate territoriali *Landesfürstlicher Höben Obrigkeit* / (quæ est analogica quædam majestas,) gaudent, hòc etiam jure præditos esse. Deinde quoad ejus juris exercitium spectanda etiam cujusvis provinciæ pacta concordata & consuetudines, ex quibus patebit interdum adhiberi debere statuum Provincialium *der Landstände* consensum & vota vel deliberativa vel decisiva, interdum iisdem opus hauri esse. Sed hæc *cu voojeod.*

VIII.

Ad thesin ut revertamur, dicendum de causâ hujus dominii. Et certum equidem hoc est, idem istud à quò tota majestas in Republ. in subiectum impetrans transfertur, esse etiam id à quò hoc ipsius nobilissimum & inseparabile adjunctum. Ut certum autem hoc, ità incertum unde ea ipsa? Dicendum videri possit primò eam ex pacto nasci, hòc ipsò quò plures familiæ in cætum personamque moralem compositam coeunt. Per hanc enim unionem singulos cum singulis, si non expressè & per signa, saltem tacitè pacisci de rebus suis invicem junctis communi consiliò administrandis & ita curam facultatemque reactivam in se singulos quemque ad totam communitatem, tanquam commune majestatis subiectum, transferre, & ad non resistendum communitatis voluntati (quæ intelligatur esse voluntas majoris partis eorum hominum ex quibus ea communitas constat) obligare. Hoc porrò corpus morale vel eâ ratione persistere, vel eam potestatem porrò paucioribus univè soli conferre. Priori casu pactum illud singulorum manere immediatam ejus causam. Posteriori verò intercedere eique subordinari ulteriorem ejus translationem, quæ fiat per subjectionem modò voluntariam, qualis sit electio, modò coactam, utputà si victi bellò victoris imperio cedunt. Similiter dominium supereminens primò nasci ex generali pacto in societatem coeuntium, quod, ubi fortè expressè non fuerit interpositum, ex ipsâ coitione & societatis appetitu colligatur. Qui enim societatem appetit, appetere absque omni dubio etiam atque obligare se ad omnia ea, quæ ad finem ejus salutemque obtinendam sunt necessaria, & ità tacitè polliceri se pro salute Reipublicæ se suaque collaturum, quia necessitas finis in moralibus jus faciat. Qui ob sui suorumque conservationem in unum coeunt, eos hòc ipsò censeri publicam societatis consistentiam atque salutem omnibus

*Ad rem m
impositi sicut
phy huc mi
hinc quam
retri in im*

bus modis tanquam clypeum suæ invicem privatæ utilitatis appetere, nec curare contingens fortè sibi damnum privatum, modò illa per hoc promoveatur; Idque ob mutuam obligationem, quæ se sibi invicem ad eam promovendam eâ ipsâ coitione obstrinxerint. Et hinc Grotius: *Publica*, inquit, *utilitati privatæ cedere eò ipsò voluisse censendum est, quò in civilem cætum coierunt, lib. 3. de j. B. & P. c. 20. num. 7. & alibi: Societas maximum dat jus corpori in partes, quia hæc perfectissima est societas, neque ulla est actio hominû externa, que non ad hanc societatem aut per se spectet, aut ex circumstantiis spectare possit, l. 3. c. 5. n. 23. Add. Thom. Hobbes (Cyrriaco Lentulo usque ad cæli & terra offensionem captanda novitatu avidu) elem. Philos. de cive. Du. Pufendorf. elem. jur. un. Fr. Viçtoria, Molina & Alij. Attè contrario aliis vix hæc admitti posse videntur, qui positis hisce proculdubio dicendum putant ipsò jure naturali omnem Rempubl. esse Democraticam, nec nisi ex liberâ multitudinis voluntate, vel Aristocraticam vel Monarchicam, & ad eò jus Naturæ inter homines primariò instituire omnium pessimam & imperfectissimam regiminis formam, quod verum non esse dicitur Marco Anton. de Dominis l. 6. de Republ. Eccles. c. 2 n. 19. Deinde & hoc dandum dicunt determinationem populi omninò præcedere debere omnes regiminis etiam Democratici formas; inde verò confici vim rectivam antè non inesse, sed acquiri demum post factam determinationem, quâ multitudo seipsam ad gubernandum eligit. Hanc autem electionem seu determinationem non habere se ad modum causæ productis majestatem, sed solum ad modum applicationis. Et quod dictum porrò de generali societatis pacto sive tacito sive expressò, ad quod inclinatione naturali, quæ ad societatem est, impellimur, illud merè passivè se habere, nec vim activè rectivam subjecto imperaturo conferte, sed dicere solam non-resistentiam & obstaculorum remotionem, seu, ut vocat M. A. de Dom. l. c. inclinationem passivè regibilem & gubernabilem, qua volens & lubens sese rectoribus submittit populus. Dicunt igitur utique causam potestatis gubernativæ productivam immediatam & unicam esse ipsam naturam naturantem, sive DEUM, qui eam, ut, tanquam contignatio & fulcimentum, ἀκρίφαλον populi corpus sustineat, produxerit, & applicandam, sed & determinandam communitati dederit. Eam tamen applicationem non magis dicere causam productivam aut negationem immedietatis quàm applicatio lignorum ad ignem aut speculi ad solem. Quemadmodum*

dum enim qui lignum igni applicat, hōc ipsō causa calor, in ligno producti, non existit, nec facit, quò minùs dici debeat calorem in ligno ab igne, cui istud applicatum, immediatè, formaliter & effectivè esse id quod est, & quod potest, posse. Quemadmodum porro, qui speculum soli applicat, hōc ipsō non efficit quò minùs immediatè & formaliter lumen speculo à Sole communicatum dici debeat; Ita nec populum, qui vi rectivæ indeterminatè à DEO producta vel seipsum, vel pauciores aut unum applicat. Positis his dicendum quoque erit de dominio eminente, isti à DEO indeterminatè producto per subjectionem applicari concilium vel Monarcham, qui hōc ipsō tamen non à populo applicante, sed ab ipsō immediatè DEO non minùs id habeat, ac à Rege dignitatem aut possessionem, qui fortè per deputatum nuncium aut Pro-Regem accepit. Et ita ferè disputat *l. c. M. A. de Dom. Dn. Joh. Strauch. in disp. quad. de const. P. R.* Quid ergò nobis dicendum? Sanè eam controversiam, periculosarum, ut videtur, consequentiarum refertissimam nostram non facimus, quibus sufficit ultrò citròque disputantium sententias proposuisse, & B. Lectori certam hypothèsin eligendi optionem præbuisse, quâ deinde positâ nullò negotiò domini eminentis causam productivam ponere & determinare licebit. Ne tamen vel in hōc solò disputationis finem neglexisse videamur, quid hâc de re sentiamus, requirenti aperiemus in conspectu.

IX.

Ex his interea patet, quot modis dominium hocce sive acquiratur sive applicetur, nempe iisdem quibus & Majestas, & cum eâ ipsâ, puta per usum, patientiam atque subjectionem vel coactam, quâ se subiciunt ii, qui bello victi victoris arbitrio ac potestati cedunt, Vid. *Grot. l. 3. c. 8.* Vel voluntariam, eamque aut expressam, qualis est electio, aut tacitam, quò pertinet derelictio ex factis & non-factis, ut & temporis circumstantiâ præsumta, quâ de omnino adeas *d. Grot. l. 2. c. 4. per tot. & Dn. Conring. tr. de fin. Imp. c. 19.* In successione voluntatem, quæ retrò & tempore primæ subjectionis vel expressè vel tacitè adfuit, aut repeti aut continuari per fictionem quandam censendum est.

X.

Quòd suprâ autem diximus, dominium eminens inseparabiliter coherere iis, qui τῶν κρείωνν præditi, id limitandum adhuc est, ut de habitu intelligatur. Negandum enim haut est posse istud à superiore ei, qui inferior, exequendum & exercendum concedi atque delegari, cui tanquam

mento animato morali postmodum quoad exercitium competit. Vocatur ea instrumenta Magistratus, quibus, si omnium Rerum publ. formas probè consideraverimus, vix est ulla, quæ carere possit. Et de eò quidem haud dubitatur, an exerceri possit à Magistratu actus dominii eminentis, cui specialiter illum exercendi potestas ab imperante summò data. Sed an jus ità sit Magistratui quà tali & hòc ipsò quò Magistratus est, ità ut non expectare debeat ulterius superioris mandatum, disputari scimus; Negante id Bos. *rr. de Regal. n. 36.* qui prohibitionem v.g. ob annonam metumvè obsidionis non exportandi res extrà civitatem vel provinciam summo tantum Principi concedit, perinde ut de novis vestigialibus dici solet. Eum enim solum moderari atq; flectere jus gentium posse, quod commerciis libertatem dedit. Sed contrarium verius Diod. Thuldno videtur, qui *Comm. ad C. qua res exp. non deb. n. 3. Re diligenter inspecta,* ait, *se putare indistinctè hanc potestatem esse Concilio seu Senatui cujusque opidi.* Nos voluntatis esse quæstionem magis putamus; Et, ut de concedentis voluntate eò melius conjecturari possit, interesse videtur, an actus moram patiatur necne, utputà si obsidionis metus ità præcipiet, ut periculum in morâ sit; Item an locorum distantia patiatur, ut citò & per tempus moræ, quam negotium patitur, superioris mandatum obtineri queat. Porro referre videtur an actus exercendus magni sit momenti, magnumque præjudicium aut damnum subditis aut exteris exinde creari queat, annon. Ut &, an generalis aliquis & laxiori mandatò gaudeat, an verò certo negotiorum generi sit adstrictus. Tandem distingui etiam potest inter id quod necessarium, & id quod expectari fortè tutius. Quibus positis omninò dicimus, videri eum, qui potestatem prospiciendi Reipublicæ vel indistinctè vel quoad certum duntaxat districtum aut negotior. genus mandavit & concessit, velle ab eodem, cui concessit, quoad districtum quidem & negotia commissa, hòc ipsò exerceri posse actum dominii eminentis qualemcunque, h. e. sive majoris sive minoris momenti, si quà periculum sit in morâ, aut ità remotus sit superior, ut per tempus moræ, quam patitur negotium, ejus mandatum obtineri non possit. Quod si verò inoram patiatur negotium, tantam quidem per quam obtineri possit superioris mandatum, & magni fortè ponderis si tractus ob utilitatem publicam exercendus, tum aut expectandum esse superioris mandatum, aut tutius duntaxat expectari. Exempla rem demonstrant. Ità ex eò quod in Epistolâ D. Severi ad Fabium Chilonem (sive

Cilonem, ut alii,) Præf. U. misâ diceretur, Urbem sibi ipsius commissam esse, deducit Ulpianus in l. 1. §. 4. ff. de O. Præf. V. quicquid intra urbem committitur ad P. U. pertinere videri; & porro hoc ipsò permissum ipsi moderari pretia annonæ, dum in d. l. 1. §. 11. ait: *Carnis etiam curam omnem, ut justò pretiò prebeat, ad curam præfecturae pertinet; & idè forum suaviam sub ipsius cura est, &c.* Ità & ipsi Imp. Theod. Arcad. Honor. Aureliano P. U. rescribunt, potestatem ipsi esse diruendi ædificia, inchoandæ publicæ fabricæ gratiâ, quorum æstinatio infra 50. libras argenti taxetur; Econtrario verò de ædificiis majoris pretii ad suam scientiam referri debere, ut ad eam rem Imperialis extet autoritas, l. 9. C. de oper. publ. Ex quibus jam facillè de reliquis judicari ulterius potest. Conf. l. 3. §. 1. ff. ad L. Iul. de annon. Et adeò periculosa est Bartoli definitio, qui ad l. 1. §. 4. ff. de O. Præf. V. indistinctè notat, per verba ista: *Committimus urbem nostram sibi tue;* liberam & plenam jurisdictionis potestatem mandari. Quid enim si Præfecto Præsidiarii aut stationarii militis etnem Commendanteu in etnem Bestung ità mandetur? Anne propterea, in quibuscunque, etiam civilibus causis, ei omnimodam potestatem, jurisdictionem atque imperium concessum dixerimus?

XI.

Veniamus ad eos in quos dominium hocce exercetur. Sunt isti verbò, subditi. Ubi notandum tamen non strictiori notione subditos in specie hîc intelligi, sed quoscunque qui positi sunt in conditione parendi, ut adeò hîc nomine quantum ad præsens in Republ. Aristocraticâ & Democraticâ veniant etiam cives: Excluduntur autem extranei, quos nulla obligatio ad obedientiam tenet. Dico: *quos nulla;* Exteros enim hîc eos cum Grotio accipere debemus, qui nullâ ratione subditi. Dan- tur enim & exteri qui tamen subditi sunt secundum quid, quales sunt, qui rerum seu bonorum duntaxat aut quâ aliâ ratione tales sunt, personæ autem aut aliâ ratione exteri. De his tenendum eos catenùs, quatenùs sunt subditi dominio eminenti subesse. Unde & fluit, quod Dd. statuta dispe- scunt in realia & personalia, & dicunt, statutis, si sint personalia, h. e. ver- bis in personam concepta, forenses, (h. e. eos, qui extra statuentium territorium domicilium fortiuntur) nec ratione bonorum intra terri- torium statuentium sitorum ligari, eò quòd non bona, sed personas sta- tuentium jurisdictioni & imperio subjectas afficiant; Teneri verò si rea- lia seu in rem concepta quoad bona in statuentium territoriosa. Vid.

Myns. 1. O. 19. Gail. 2. O. 124. num. 3. 17. Cothm. resp. 73. num. 92. vol. 2. Hunn. encyclop. p. 1. t. 3. c. 5. n. 15. si q. Exinde etiam fluit, omnes in territorio existentes, licet cætera exteri, dominio huic subesse, cum saltem eatenus, quatenus in territorio sunt, sint subditi, unde & sæpissime fit, ut quoties v. g. ad transportandos exercitus navibus opus est, capiantur transvehentium naves, ad præstandum ei rei usum. Vid. Aut. *tr. de j. int. Gent. sect. 5. q. 10.* Alio tamen, quantum ad præsens, obtinente in legatis, quos jurisgentium ratio excipit.

XII.

Ad exteros pertinent etiam Banniti, exules & alii commerciò societatis exclusi. Hi enim hæc ipsâ exclusione ad peregrinitatem & conditionem extraneorum abeunt, & in eos, ut verè Grotius, nullum jus civitati, nec ad eos civitas pertinet. Hos enim indignos civium commerciò judicat & derelinquit. Cedit ergò jure suo, adeoque etiam eminenti dominio. Modò tamen meminerimus intelligi hæc non debere exclusionem partialem, sed de totâ civitate seu complexu summi imperii. Dein aliud etiam dicendum videtur de exulibus non actis, prænam justam effugientibus. Tandem & hoc adjiciendum non necessum esse, ut exerceatur hoc jus in subditos singulos, sed posse etiam in quosdam simul sub ratione universitatis, quod contingit quando pars populi ob universitatis totius salutem atq; utilitatem alienatur, quod fieri & posse & solere infra dicetur. Adi interim Dn. Conring. *tr. de fin. imper. c. 19. p. m. 348. seqq.*

XIII.

Subsunt autem subditi eminenti dominio quatenus jure aliquò vel gaudent vel gavifuri. Per hoc enim dominium hoc agitur, ut ob publicam necessitatem aut utilitatem jus ipsorum auferatur vel minuatur. Juris vocabulum ambiguum, & omnia verò hæc loci excutere non vacat. Accipitur pro potentiâ morali activâ, seu qualitate & facultate, personæ competente, rectè & cum effectu morali in civili societate aliquid agendi. Quæ ergò jura subditorum huc pertinent? Dicendum quòd omnia, sive sint quæ sita, sive adhuc quærenda. Ut enim suprâ diximus, & verè Grotius, consociatio & unio civilis maximum dat jus in partes, & omnia ea, quæ ad ejus consociationis finem sunt necessario. Et quò, quæsumus, privatorum jure non est potior suprema ea lex, SALUS PUBLICA, cujus tanta religio atque cura, tam sancta atque antiqua ratio haberi debet, ut ei omnes humanæ affectiones, omniaque consilia atque jura meri-

idè postponi atque cedere debeant? *Utilitas publica*, inquit Imp. in l. 3. C. de primip. *preferenda est privatorum contractibus. Quoniam nempe, ut Levinus apud Livium l. 26. Respublica incolumis & privatae res facile salvas praestat, publica perdendo sua nequicquam servet. Et Valer. M. l. 5. c. 6. Eversa domò intentatus Reipubl. status manere potest; Urbis ruina penates omnium trahat secum necesse est.*

XIV.

Ex eò quod in genere diximus, exerceri hoc dominium in subditos, colligere est, nullam nos distinctionem, quantum ad praesens, agnoscere inter eorum conditionem sive statum. Hinc & ad Ecclesiasticos atque Clericos extendere se hujus domini vim putamus, praesupposità scilicet eà Nostratiuum sententià, quòd ii non minus ac reliqui seculari potestati, quae ita dicitur, sint subiecti. Ità & Clericos quoque abundantiam victualium habentes, ex causà publicae necessitatis, ad venditionem & communicationem illorum compelli posse tradit Hunnius *Encyclop. p. 3. r. 14. c. 8. n. 6. cum ibi cit. Garsia de Maltril. dec. 17. n. 2. & n. 35. Steph. Grat. c. 149. num. 43. seq.* Sed & ad ipsam Ecclesiam hoc extendit Fr. Marc. *d. 542. n. 5. p. 1. G. de Maltr. l. 1. Grat. n. 43. l. c. teste Hunniò l. c.* Quod exteris porro concernit, verum equidem est, principaliter & primario in eos exerceri hoc dominium, quatenus sunt tales, non posse, & quando exerceri videtur istud in eos, plerumque confundi id, quod vi hujus domini fit, & quod fit vi generali simplicis & merae necessitatis, quam saepius nobis etià in alius, nobis non subiecti, bona & vitam jus dare, vel ex eò est colligere, quod liceat eum, qui fugam salutis gratià susceptam cum periculo vitae nostrae sui interjectione sufflaminat, interficere. Vid. Dn. Pufendorf. *jurupr. univers. l. 1. def. 7. num. 1. in fin. Grotius, Laëtantius & alij.* Sed & vicini domum, incendio corruptam, vel jam ignem concepturam impunè demoliri, *l. 49. ff. ad L. Aquil. Diod. Tulden. ad t. C. ne quis in sua caus. jud. n. 13.* Eadem igitur ratione potest v. g. Magistratus aut defensor fortaliti, *eine Obrigkeit oder Commandant in einer Bestung / suburbia*, non ad se, sed tertium pertinentia oblidionis imminētis metu incendio dare, quod in nupero bello Sueco-Polonicò factum videas. Nisi dicere velis jus istud ex tacitâ quâdam reservatione aut pacto nasci, quod ex hoc ipsò, quò alieni se subditi fortalitio cuidam agglutinant, aut sibi eò in locò habitantibus fortalitium adjungi patiuntur, colligi possit. Conf. Grot. *2. 2. 10. Gencil. Adv. H. sp. l. 2. c. 20.* ubi tra-

dunt quousq; res alienas ei qui bellum gerit, in vitis dominis capere liceat. Ajimus autem, *primariò & principaliter* non posse dominium eminens in exteros sive forenses exerceri, ut hâc ipsâ limitatione innuamus, posse, sed & solere sæpius hoc dominium per consequentiam aut per accidens non-subditos tangere. Itâ quando ob annonam aut penuriam victualium ex sterilitate aut imminente obsidione metuendam prohibetur à Magistratu frumentum aut id genus alia exportari, eâ prohibitione non tantum civitatis aut provinciæ mercatores, sed & finitimi populi onerantur, unde sæpius querentes eos audimus, eò quòd hòc ipsò naturalis commerciorum libertas, ipsis intercludi videatur. Quæ querimonia tamen, ubi ad rectæ rationis normam examinantur, movere vix possunt, cum, etiamsi commerciorum libertatem à jure Gent. præceptam demus, ejusdem tamen præceptum etiam sit, sibi ipsi, patriæque & Reipubl. prospicere, ejusque saluti inservire, hocque ipsum sit alterò antiquius & prævalentius. Et vulgò ordo legitimus charitatis esse dicitur, ut primò omnium auctori consulatur, uti loquitur Tuldén. *n. 3. C. quæ res export. non deb. Durum*, inquit Imp. Claudius in *l. 6. C. de servit. & aq. & crudelitati proximum ex tuò prædiis aque agmen ortum sitientibus agris tuis ad aliorum usum propagari*. Et Cassiod. *1. Epist. 34. Copia frumentorum debet provincia primùm prodesse cui nascitur*. Vid. Grot. *2. O. 2. n. 18. 19. Gentil. 1. c. 19. Bodin. 1. c. 7.*

XV.

Istud immotè tenendum, moraliter non posse dominium hoc exerceri, nisi positis certis quibusdam requisitis, quorum alterum quidem, si desit, ab initio statim facit, ut iniquè exerceatur, alterum retrò & ex post factò. Sunt ista necessitas publica & refarcitio emergentis damni. Per necessitatem non intelligitur physica, sed moralis & hypothetica, quæ nos, positò, quòd velinus hoc aut istud obtineri, moraliter necessitat, & ad media obstringit. Hinc emergens aliquod periculum statûs publici nos moraliter necessitat ad appetitionem cujuscunque medii, quod ad profligandum istud facere videri potest, positò quidem cò quòd ex generali societatis pactò non possimus non intelligi omnibus modis statûs publici consistentiam exoptare & expetere. Sub necessitate tamen comprehendendi etiam debet publica utilitas. Cum enim instituta sit civilis societas non vivendi gratiâ simpliciter, sed & benè & tranquillè vivendi causâ, quod obtineri nequit, ubi semper extrema necessitatis atq; periculi volu-

mus expectare, & v. finis in moralib. necessitet, consequens etiam est, sub necessitatis casu, quoad motionem moralem ad media civitatis fini consequendo facientia, venire etiam utilitatē. Modò tamen meminimus, eam magnam, præsentem, evidentem aut probabilem, principaliter intentatā, non v. cerebrinam, effectam, atq; ab omni sensu remotam esse debere. Sed & debet esse talis cui aliunde provideri facilius & cum minori incommodò non potest. Porro etiam debet esse proportionata damno ob eam subditis infligendo. Unde iniquus esset iste imperans, qui vel ob ininiam, eamq; longè remotam atque per mille consequentias conjecturas vè deductam utilitatem vellet subditis damnum centies majus infligere, qualis esset is qui tempore pacis, nec ullā probabili imminentis belli, nedum oblidionis, conjecturā, sed imaginariò periculò ductus accederet ad incendio danda suburbia. Religiosior hâc in re Augustus Imp. qui, teste Sueton. in ejus vitâ c. 56. forum propterea angustius fecit, quòd non auderet possessoribus extorquere proximas domos. Hoc item ex Grotio 3. c. 19. num. 7. addendum, utilitatem eam esse metiendam ex regimine non dominicò, sed civili. Unde consequitur dominium hocce, ut spectat quidem ad omnes res subditorum, ità tamen non spectare ad jus ex promissò bellicò natum, unde alioqui viderentur inanes omnes ejusmodi pactiones, ac belli, nisi per victoriam, finiendi spes nulla.

XVI.

Ex his dictis jam sequitur, iniquè hoc dominium exerceri solius ornatus voluptatis aut desiderii explendi gratiā, ut vel solum Achabi exemplum ob oculos ponit, qui 1. Reg. 21. ob ablatum Nabothio agrum cum maximā pœnarum interminatione reprehensus à DEO legitur. Add. quæ Lentulus in Polit. p. 344. seq. Et hæc etiam sunt, quæ P. A. de Petr. 11. de j. quas. non toll. per princ. c. 24. Et alij Dd. concludunt, non posse Principem de plenitudine potestatis tertio sine causa præjudicare, & in qu. Princ. 7. n. 3. justam & legitimam causam esse utilitatem & necessitatem publicam. Istud etiam addendum, esse qui distinguunt hâc in re inter jus subditis quæsitum ex jure Gentium vel naturali, & quæsitum ex civili, dicentes, hoc sine causâ, non item istud vi juris hujusce auferri ab imperantibus posse; Quæ videtur etiam esse sententia P. A. de Petr. d. 11. c. 25. n. 1. seq. Perversè tamen judiciò Grotii, qui l. 2. c. 14. n. 8. par in utrumvis jus esse imperantibus contendit, exinde, ut habet l. 3. c. 20. n. 9. quòd dominium ex qualicunq; causâ ortum suos semper habeat effectus

ex ipsò jure Naturæ, ut scil. auferri nequeat nisi ex causis, quæ aut dominio insunt suapte naturâ, aut ex dominorum factò ortum habent. Add. quæ Arnisæ. *de j. maj. l. 3. c. 1. n. 6.* Hoc aliàs expeditum videtur, non necessum esse, neque semper expedito, utilitatis aut necessitatis causam in specie exprimi, sed eam subesse præsumi: *Sic statuo*, inquit Perez. *de j. publ. p. 97. nihil censei optimo Principi placere nisi quod æquum & justum sit.* Cum Respubl. tam præclare de eò senserit & judicârit, ut se suaque omnia ejus fidei ac tutela commiserit. Quæ ipsa tamen cum grandò salis accipienda.

XVII.

Sequitur alterum requisitum, quod non quidem actu & reverà tempore exerciti hujus dominii, sed intentionaliter adesse debet, postmodò verò ubi defecerit, efficit, ut exercitium istud retro habeatur iniquum. Est istud resarcitio damni quod ex diminutione juris emergit. *Vbi hujus*, inquit Grot. *3. c. 19. n. 7. dominij usum res exigit, compensatio tamen facienda.* Et infr. *c. 26. n. 52. Sed civitas aut ejus rector tenebitur illud incommodum ei qui patitur, aut proximus resarcire.* Id innuit etiam *l. 3. C. pro qu. caus. serv. lib. protram.* quæ vult prætium servorum ob utilitatem publicam libertate donatorum dominis rependi. Ratio est apud Vasquium *1. ill. c. 5. n. 1. in fin.* ubi: *Vnde*, inquit, *si rem meam mihi auferri omnibus profuit, ejus pretium ut ab omnibus mihi præstetur par & juri consonum est.* Ubi tamen benè per parenthesis infarcit, demi debere partem, quæ eum ipsum, qui damnum passus, attingit, h. e. ità debere resarciri ei istud damnum, ut ipse tamen, qui istud passus, aliquid pro ratâ ad eam resarcitionem conferat; Idque ex eâdem æquitatis ratione; Cuicumque enim ejus rei ablatio profuit, eum etiam ejus rei pretium, pro eâ quidem parte & eatenùs quatenùs profuit, præstare par est. Jam verò, quod publicè utile est, per consequentiam non potest non ad singulorum privatorum, ad eòque etiam ad ipsius damnum passu utilitatem atque commodum redundare. Fit autem illa resarcitio vel ex fisco seu arario publico, vel per singulorum contributionem. Simile contributionis exemplum habemus in jactu mercium in mare, qui si ab unò pluribusve pro omnium salute atque comodo fuerit factus, debet rei jactæ pretium, ubi ad litus & portum fuerit ventum, ab omnibus pro ratâ rependi. Idq; *L. Rhodiâ cautum. L. Rhodiâ*, (inquit Paulus *in l. 1. ff. ad L. Rhod. de jact.*) *savetur, ut si levanda navis gratiâ jactus mercium factus est, omnium con-*

tributione sarcitur, quod pro omnibus datum. Vocatur istud pretium in Gentium Europæ jure nautico AVARIA, eò quòd (ut putat Boxhorn. in Epist. Vinn. com. sup. Peck. de re naut. prefix.) in portu, in Haven / solvatur. Dicitur etiam *avaria grossa* ad differentiam *avaria communis*. Ità tamen hæc refarcitio faciendâ, ut & ille ipse, cujus merces jactæ, pro ratâ aliquid conferre intelligatur. Vid. Vinn. d. not. ad Peck. l. 1. ff. ad L. Rhod. n. 4. lit. C. circ. fin. Similiter etiam urgente incendiò, si domus aliqua diruta fuerit, cæterarum conservandarum causâ, id damnum sarcientium esse à vicinis, ad quos verisimiliter ignis perventurus erat, communiter à Dd. statuitur, argumentò ductò ex d. l. 1. & 2. in fin. pr. ff. ad L. Rhod. de jact. & æquissimum est. Vid. Gail. 2. O. 22. & ibi cit. Duar. c. 2. ad L. Rhod. Stracch. rr. de naut. p. 5. sect. sed nec est. Dn. D. Lauterbach Patr. nostr. immortal. Obs. colendum, in pral. ff. ad t. ad L. Rhod. de jact. §. 13. & ibi cit. Hahn. ad Wesemb. ff. d. t. Bocer. de regal. 4. 3. n. 249. seq. ubi plures casus recensent, quibus similis contributio locum habet.

XVIII.

Quomodo autem & à quibus hæc refarcitio exigenda, ulterius desumi potest ex l. 12. C. de oper. publ. Sed & ex ulteriori analogiâ à jactu in mare ductâ. Ex d. l. 12. apparet, hòc pactò impendia esse ordinanda, ut adscriptio currat pro viribus singulorum, deinde adscribantur pro æstimatione damni territoria civium, ne plus poscatur aliquid quàm necessitas imperaverit, nevé minus, sed par cunctis præbendorum sumtuum necessitas imponatur, nemini excusatione vel aliâ præsumptione ab hujusmodi immunitate præbendâ. Scilicet ad hoc onus & contributionem omnes cives, etiam privilegiati, teneri videntur, nemine excusatò l. 7. C. d. t. habitâ tamen ratione fundorum quos quisq; possidet & id genus aliorum. Vid. Perez. ad d. t. C. de oper. publ. n. 11. Eòdem planè modo ad refarcientium damnum ex jactu omnes, quorum interfuisset jacturam fieri, conferre oportere dicitur in l. 2. §. 2. vers. *quæsitâ*. ff. ad L. Rhod. de jact. unde & porrò deduci potest, quid de iis statuendum, qui merâ paupertate depresi, contribuere non possunt. Nempè commune aliis omnibus hoc detrimentum erit. Conf. l. 2. §. 6. ff. ad L. Rhod. de jact. & ibi Peck. n. 3. Dn. D. Struvium, Academiæ Salanzæ immortale decus, Præceptorem nostrum immortal. observantiâ colendum, Exerc. 20. th. 29. ad ff. -

XIX.

Illud h. l. quæri potest, an refarcitio ea debeat necessariò esse æqui-
 pollens juri ablato, an verò sufficiat aliquid modici duntaxat rependi?
 Putamus justam esse debere atque damno illato, quoad moraliter possi-
 bile, respondentem. Rationem adsignat P. A. de Petr. d. 11. p. 583. n. 51.
 Sufficere enim quòd quis ex causâ publicæ utilitatis privetur jure suo,
 æquum adedò esse, ut gravatus in hoc releveretur per justii pretii refusionem;
 Ajimus: *quoad moraliter possibile*. Contingere enim potest, ut morali-
 ter impossibile sit damnum aut æstimari aut refarciri, ædò: modò ratione
& à parte subjecti damnum dantis, modò à parte ipsius damni. Istud, si quâ
 Respubl. tantâ necessitate & periculis premitur, ut vix habeat, unde sei-
 plam conservare adhuc possit, nedùm ei refarcitioni par sit. Et hoc
 casu cum Grotio dicendum, exferere se quasi sopitam obligationem,
 quodocunque copia suppetere cœperit, h. e. differri debere eam re-
 sarcitionem, usquedùm ad meliorem fortunam pervenerit Respubl.
 Ad exemplum scil. ejus, quod de iis, qui beneficiò competentiz gau-
 dent, dicitur, eos nihilominus solvere teneri, quando facere posse cœ-
 perint. Hoc contingit, (scil. à parte ipsius damni impossibilem esse ju-
 stam refarcitionem) quando damnum aut per se aut ob sui magnitudinem
 æstimari non potest. Et tunc, quoad æquitas suadere videbitur, præmiis
 locò aliquid vel ipsi damnum passo, vel, eò fortè non ampliùs existente, iis
 ad quos istud sese porrexit, dandum esse videtur, quod vel in honore vel
 in pecuniâ aliavè utilitate consistat; Ad illa pertinent, v. g. privilegium,
 Nobilitas, titulus honoris, laus, jus civitatis, officium, trophæa, arcus
 triumphales, templa, imagines & statuz, quales viris strenuis in Rom.
 præsertim Respubl. decreta & posita, testibus exemplis Horatii Coclitis,
 Mutii Scævola, aliorumque, *add. l. 2. §. 43 de O. j. Liv. l. 2. & Histori-*
cos passim. Ad hæc pertinent donationes rerum & mobilium & immo-
 bilium, feuda, commendaturæ (quæ emeritis olim ordinum equitibus
 concedebantur) beneficia, & alia, quæ prosequuntur exactiùs ii, qui de
 præmiis expofessò. Circa hujus etiam refarcitionis (quod probè at-
 tendendum) considerationem semper istud ob oculos versari oportet,
 quod dicitur, in moralibus non dari punctum sine latitudine, nec posse
 semper in civili societate exactam eam Mathematicam proportionem
 aut æqualitatem obtineri. Deinde dixerimus etiam, ad exemplum con-
 tributionis ob jactum, in eâ æstimatione non haberi debere rationem lu-
 cri,

cri, sed damni tantum, & sufficere iis, quorum jura imminuta, ex eâ immi-
gatione nullum damnum sentire. Dicitur istud in l. 2 §. 4. ff. ad L. Rhod.
de jact. ubi vid. P. Peck. & Vinn. n. 1. lit. d. Et inde justificari posse pu-
tamus, id quod sæpè in puncto hujus refarcitionis iniquissimum videtur,
puta, quando v. g. tempore annonæ coguntur divites ad victualium ven-
ditionem, statuto tamen à Magistratu longè minori pretiò, ac, absq; hoc
statuto fuisset, res venire potuissent. Id, ajimus, iniquum non est, mo-
dò respiciatur ad id pretium earum rerum, quò ab initio emtæ, cum suf-
ficiat, eos ex hac venditione damnum non sentire, utut fortè lucrum ipsis
hòc ipsò interceptiatur. Ità & judicari potest de casibus, quando propterea,
quòd per actum aliquem domini eminentis planè nullum nobis da-
mnum actu & verè infligatur, sed solum futurum aliquod speratumque
lucrum intercipiatur & anteventatur, planè nulla refarcitio fit.

XX.

Ei, quod diximus, necessariam esse damni refarcitionem, addendum
adhuc est paucis, dupliciter istud non procedere. Nimirum primò, quo-
ties culpa aliqua nostra damno ei causam præbuit. Tale enim damnum,
cum per interpretationem & moraliter pro damno non habeatur, eò
quòd damnum passus istius refarcitionem suâ culpâ & tacitâ quâdam
compensatione jam anteventisse censeatur, idèò queri ulterius non po-
test de eò. Vid. l. 203. de R. j. c. damnum. 86. de R. j. in 6. Et hinc fluere
putamus etiam id quod Dd. dicunt, in casu l. 14. C. de oper. publ. l. 6. C.
eod. æstimationem diruti ædificii non deberi, quod locum publicum oc-
cupavit, aut ità mœnibus est agglutinatum, ut insidias hostium tegere
possit, aut incendio causam præbere. Vid. Diodor. Tulden. n. 4. com. ad
d. l. Perez. n. 4. eod. Deinde advertendum, vix procedere hæc, quæ dixi-
mus de requisitis, in dominicâ Reipubl. formâ, (quam dari & iniquam
haut esse alii demonstrant) in quâ posse imperantem, etiam extra utilita-
tem communem, subditis, quantum libuerit, detrahere, nec ad refarcitio-
nem teneri, verissimum est.

Non est
sua a se

XXI.

Et hætenus de sæpimentis atque limitibus, qui dominium hocce,
alioqui infinitum ac tyrannicum, intra justitiæ æquitatisque terminos
coërent, quibusque neglectis, nullò modò absque iniquitatis notâ pos-
sunt eò imperantes uti. Unde & P. Ant. de Petr. c. 24. num. 112. seqq. &
alii plures ab eò citati concludunt, Principem nec legem condendo jus

tertio auferre posse sine causâ, & Wahrem. ab Ehrenberg. *c. 15. de reg. subsid. & on. subdit. n. 16.* dubitat, plenitudo potestatis, nùm ab homine, an à Diabolò sit profecta, quando scil. ad malum & injuriam extenditur. Unde & meritò Perez. *de j. publ. p. 97. Adul. vi.* inquit, *tunc consulto, qui persuadent omnia esse principis, omnia ei licere, summamque ejus & liberam esse potestatem.* Hinc jam judicari potest de exemplis, quorum, age, videamus quid congeri possit, non tamen ità, ut quicquid quòcunq; modò publicæ utilitatis gratiâ fit, huc trahamus, quod esset dominium hocce, potestatem extraordinariam & subsidiariam, cum ipsâ majestate ejusque partibus confundere. Principio tenendum, jus subdito vel esse quæsitum vel adhuc quærendum. Hoc vi suâ emincens dominium antevertit, quando v. g. subditis venatione interdicitur. Istud competit subditis ratione personæ vel rei. Quòd ratione personæ, Nostratibus jus personarum audit, & minuitur, ubi v. g. quis obses voluntate ejus, qui imperio pollet, hosti datur. *In summo,* inquit Grot. *1. de j. B. & P. 20. n. 52. civili imperio comprehenditur & jus in actiones subditorum, ut in bona.* Ex verò imminuitur hòc ipsò ei, qui obses datur, naturalis libertas eundi, redeundi &c. dùm scil. per ea, quæ ibid. Grot. fugere ipsi non licet, & est adeò ea obligatio libertati inimica. Adde quòd periculo vitæ idem etiam exponatur, *Aut. tr. de j. int. gent. part. 2. sect. 10. q. 14. Alber. Gentil. l. 2. c. 10. Grot. l. 3. c. 4. §. 14. & cap. 1. §. 18.* Reliqua jura personalia, quæ fortè hòc ipsò à parte necessariorum imminuuntur, ut taceamus. Ità intervertitur etiam domino jus, quod ipsi erat in servum, si quà fortè publicæ utilitatis gratiâ servus libertate donatur. *Vid. l. 2. 3. ult. C. pro quib. caus. serv. pro pram. lib. junct. l. 14. C. de pan.* Ità etiam adimitur jus civitatis, si quà subditus vel etiam pars populi, suadente id totâ universitatis necessitate, alienatur ab eò, qui jus summi imperii habet. Quòd quidem fieri an possit? controvertitur. *Vid. Grot. 2. c. 6. n. 4. Vasq. 1. contror. 5.* Nos nulli dubitamus quin possit, in eâ etiam Republ. quæ instituta primariò ad utilitatem populi, imò, quod plus est, etiam sine alienandorum consensu. Quòd si enim pater & oppignorare & vendere filium potest, ubi alia ratio illum alendi non suppetit; Quidni liceat etiam hoc ipsum imperantibus in imperio, quòd paterno quoad finem simile? Deinde verum est in omni civitate, etiam maximè civili, quemlibet salutis publicæ esse obstrictum & re & corpore, quare ergò videatur iniquum ut universitatis causâ pars damnum faciat, & ferat, quod mutari non potest ob

reliqui corporis sautem? Conring. *rr. de fin. imper. l. sup. cit.* Ità nec Medicus dubitat abscindere membrum, ut reliquis sua constet temperies. Nec est, ut cum Vasquio objicias, liberos homines non esse in commercio; Nam ità non ipsi homines, sed jus regendi cum territorio alienatur. Tandem etiam huc pertinere putamus casum, quò ad evitandum imminens civitati excidium, civis innocens deseritur, quin & in hostium manus traditur, etiamsi ipse repugnet. Id enim licere contra Vasquium & Dom. Soto probat rectè Grotius *2. de j. B. & P. 25. n. 3.*

XXII.

Jura, quæ subditis ratione rei competunt, jura rerum dicuntur, & sunt vel in re vel ad rem. Inter jura in re eminent principalissima ea species quæ dominium vulgare dicitur. Et istud per eminent dominium aut plànè subditis adimitur, aut minuitur solùm & restringitur. Adimi solet quoties v. g. suburbia incendio destruuntur tempore belli vel obsidionis imminens. Jovius: *Galli, inquit, obsessò à Casare Mediolanò, adhortante Gritò Venerò, necessarià, sed miserabili, ratione suburbana ædificia incenderunt, ne his ad ponenda castra uteretur Casar, & propius & tutius, regentibus restis, muro succederet.* Simili ratione Vercingetorix apud Cæsarem *l. 7. de Bell. Gall.* legitur suasisse Gallis, ut æquò animò sua ipsi frumenta corrumpere ædificiaque incenderent, quæ rei familiaris jacturâ perpetuum imperium libertatemque consequerentur; *Salutis enim causâ, addens, rei familiaris commoda negligenda esse.* Sic sæpissimè etiam ædificia & quæcunque prædia pro extruendò propugnaculò, pro ampliandis fossis, ad defensionem omnium, vel destrui vel in aliam formam mutari ac muniti, hortos, fundos, & quæcunque prædia in usus publicos transmutari videmus, eaque quidem omnia vi hujus eminentioris dominii. Huc pertinet etiam, quando alienantur ab imperantibus subditorum bona ob pacem, quod & nuperà pacificatione Westphalicâ factum videas. Ad Grot. *2. c. 20. n. 7. seq.* Besold. *dis. de j. pac. c. 5. n. 3.* Tandem etiam huc facit introductio & approbatio usucapionis. Per eam enim fit ut dominium alteri adimatur, alteri addicatur, boni quidem publici gratiâ, quod litium multitudinem & dominiorum incertitudinem averfatur. Vid. *l. 1. ff. de usurp. & usuc. pr. l. cod.* Restringitur verò aut minuitur solùm dominium, quoties prohibetur ob publicam utilitatem rerum quarundam alienatio, aut ad certas personas adstringitur, *Hunn. encyclop. p. 3. t. 14. c. 8. n. 16. 17.* vel ad certam quantitatem rei

emendæ, Hunn. l. c. n. 23. 24. Item quoties ordinatur ædificiorum ratio, nim. quantum intervallum relinqui inter nostrum ædificium & vicini vel publicas ædes debeat, l. 9. l. 11. C. de adif. priv. Similiter quoad modum altitudinis Gomez. ad L. 49. Taur. Coras. 3. miscell. c. 24. 25. ad avertenda scil. pericula incendii aut ruinarum Add. Christ. Besold. d. de j. rer. c. 4. num. 2. in fin. Item quando quis necessitatis tempore esculenta & id genus alia vendere cogitur, Hunn. encyclop. p. 3. t. 14. c. 8. n. 4. seq. Quando viâ publicâ fluminis impetu aut ruina amissâ tenetur vicinus proximior præstare viam ex agrò suo, l. 14. §. 1. ff. quem. serv. am. Et tandem quoties absque superioris consensu prohibetur aliquis fundo suo servitutem imponere, ut in hoc Ducatu videas, ubi Seren. Wirtembergicus prohibuit, ne ædes vel alia subditorum res immobiles novâ servitute vel censu irredimibili prædiali sine ipsius permissione, aut Præfectorum atque judicum consensu, adficiantur & graventur. Vid. Wirtemb. Landr. tit. Vom Kauffen und Verkauffen. 9. §. Gleicher Gestalt. Lande Ordn. t. 15. §. ult. p. 33.

XXIII.

Jus ad rem sive obligatio vel ex contractu vel ex delictò oritur. Illa minuitur vel aufertur quoties contractus cum subditis initiâ Principis parte non servantur. Grot. 2. c. 14. n. 9. Item quando Princeps privilegia revocat; eò enim casu minui solet jus ex donatione quæsitum. Grot. 2. c. 14. n. 23. Hunn. encyclop. p. 1. t. 6. n. 17. Hæc, scil. obligatio ex delicto, minuitur, quando v. g. Princeps remittit injurias privatis tempore belli illatas ob pacem Vasqu. 1. illustr. c. 4. n. 11. H. Grot. l. 3. c. 20. Petr. A. de Petr. tr. d. j. quas. non toll. p. Princ. q. princ. 7. n. 32. p. m. 576. Et ejusmodi sexcenta alia.

XXIV.

Occasione limitum, quos supra huic dominio posuimus, adjiciendum infimul aliquid de ejus excessu atque defectu. Excedunt imperantes in ejus usurpatione, quoties, nullâ aut necessitate aut publicâ saltem utilitate id exigente, in bona atque jura subditorum involant. Quasi scilicet, ut Sallustius, injuriam facere, id demum esset imperiò uti. Flagitium hoc potius dominationis, quàm jus, ut appellat Tacitus. Et digna Tyrannò vox: Memento mihi omnia in omnes licere. Istud tamen quæstionis est; An injustæ illi imperantium vi licitum sit subditis resistere? Quod rectius negatur Grotio l. 1. c. 4. num. 2. Utut enim naturaliter omnes

omnes ad arcendam à se injuriam jus resistendi habeant, & is, qui injuriâ nos parat afficere, eò ipsò nobis det jus, h.e. facultatem quandam moralem adversus se in infinitum, quatenus aliter malum istud arcere nequimus; Communis tamen utilitatis atque incolumitatis omnium ratio, ut & generale societatis pactum, postulat, ut promiscuum istud resistendi jus in Republ. censeatur esse restrictum. Quid ergò? Nempe quod Euripides: *Imperia habentùm perferenda infestia est.* Et Seneca: *æquum atque iniquum Regis imperium feras.* Vid. plura ap. Grot. l. c. per tot. & Salmas. in defens. Reg. c. 5. seq. Hæc quidem de excessu. Deficiunt imperantes, ubi necessitatis atque utilitatis publicæ sunt admodum immemores, &, quod usu hujus sublimioris dominii præcavere atque profligare poterant, maximum Reipubl. dant damnum. In quos quidem duriusculè statuit cum allegatis à se Castrense, Johan. de Imola & aliis Fern. Vasquius, qui i. *Illustr. c. 5. n. 10.* Quod autem, inquit, ipsismet civibus liceat ex causâ ignavia Principis sui alteri Principi, priore relicto, sese committere, id & verum est & tenet Castrensis & c. Utat enim (ut idem ille paulò antè) imperantes regulariter sine ob utilitatem atque rem subditorum, exinde tamen statim non sequitur posse eos, eâ fortè neglectâ, de solio deturbari. Imò invertimus; eam ipsam utilitatis & incolumitatis omnium rationem naturalem postulare, ut, qui semel ad gubernandum constituti, conserventur, eò quòd non tantum mali civitati procurent suâ ignaviâ, quantum creatur divisionum, factionum, seditionum & cladum ex mediis, quæ ad eos tollendos suscipiuntur. Ità & Claudius Imp. Legatis Parthorum ap. Tacit. 12. *annual. Ferenda Regum ingenia; nec usui crebras esse mutationes.* Quod & experti Tiberio & Caio superstites, qui sperabant sublatò Principe mitius fore imperium, cum (sunt verba Taciti l. 4. *hystor.*) *interim instabilior & severior exortus est status.* Ut ad eò rectè his iisdem subjungat Perez. in j. publ. p. 22. *Licet fortè melior reddatur status, longè tamen graviora esse damna quàm mutationis commoda, ad eò que satius esse presentem statum tolerare, & malum ignavumque Principem consilio & blandis monitis emendare, quàm insidiis è mediò tollere vel eum regnò destituere & c.*

XXV.

Haftenus in genere vidimus tum dominii eminentis naturam, tum etiam quomodo, & in quæ jura & quòdusque exerceri possit. Videamus porrò, quomodo exercitium hocce subditis innotescat. Fit igitur hoc eò ipsò

ipsò quò istud ergà subjectum rectibile declaratur. Quæ verò declaratio sit modò factis & cum ipsâ executione, modò per actus quosdam monitorios executionem præcedentes, quò pertinet lex, consuetudo, statutum, edictum, rescriptum, decretum, Senatusconsultum &c. Per facta & ipsam executionem declaratur, quando v. g. Magistratus absque præviâ quâdam monitione ignorantibus nobis in bona juravè nostra involat, eaque aufert vel minuit. De quò monendum, fieri istud vix solere aut saltem debere, nisi ità fieri publicè expedit, aut circumstantiarum ratio viam aliam non admittat, ut puta si periculum sit in morâ, si publicè interest ejus rei consilium non patefieri, aut is, cui damnum infligendum, absit, vel saltem ipsi perinde sit sciat an nesciat, vel si notoriè repugnet, & si quâ sunt aliî casus. Sæpissimè declarari solet per edicta, mandata, inhibitiones, durch öffentliche Mandata, Gebot und Verbot/ quæ publicantur per literas publicè, veluti curiæ, templo, vel consimili loco publico hominum multitudine frequenti, affixas, item per verba vel ipsius Magistratûs, qui subditos convocat, vel præconis, wann etwas öffentlich uffm Markt und Gassen/ Item beym Trummelschlag außgetruffen wird/ &c. (quem tympani pullum tum ad terrorè, tum etiam, ut per tantum clangorem eâ magis ad auscultandum excitemur, adhiberi putamus.) Vid. Magnif. Dn. D. Myler. *tr. de j. & priv. Stat. Imp. p. 3. c. 40.* & ibi allegat. His edictis & mandatis addi plerumque solet, quibus pœnis atque coërcitionibus contra contumaces nec parentes edicto superior sit animadversurus, quæ modò graviores modò leviores. Sic vetari solet exportatio frumenti sub pœnâ commissi, *l. 11. ff. de publican. & ved. l. 1. l. 2. C. quæ res exp. non deb.* quod est nil aliud quàm rerum merciumvè casus in fiscum propter fraudem à domino admissam. Sæpissimè deveniri etiam solet ad comminationem ultimi supplicii. Ubi quæri possit, an & quando tantæ pœnæ determinatio superiori liceat? Ad quod, cum commodiùs alii eâ de re alibi tractent, breviter respondemus, si strictum atque summum imperantium jus intueri velimus, dicendum quidem omninò videri, posse eos leviori etiam delictò gravissimam præstituerè pœnam, ad exemplum venditoris, cui liberum merces suas infinitò pretiò laudare, præsertim cum ægrè vendit, ut verò vendit Magistratus delictum pro statutâ pœnâ; Humanius tamen & magis è Republ. agi, si cuilibet delictò proportionata responderit pœna. Ubi tamen ineminerimus, eam proportionem non esse determinandam tantùm ex ratione objecti, circà quod delictum ver-

satur,

fatur, sed præprimis metiendam esse ex publicâ utilitate vel necessitate, quam quò magis evertit delictum, eò graviori etiam dignum pœnâ erit. Add. Sutholt. d. ad Inst. 16. tb. 37. Augustin. l. 21. de Civ. Dei c. 11. Aristot. l. 2. Polit. c. ult. in fin. Illud sciendum, eò casu, ubi pœna certa in ipsò edictò aut mandatò non exprimitur, tacitè innui contra refractarios arbitrariè animadversum iri. Vid. Menoch. l. 2. arbitrar. cas. 251. Ceterùm ii, qui edicta ac mandata lacerant, radunt, corrumpunt, olim 500. solidis, ast hodiè communiter arbitrariè puniuntur aut extraordinariè castigantur. Vid. Magnif. Dn. D. Myler. l. sup. cit. in fin. pag. 375. Menoch. l. cit.

XXVI.

Adjiciendum h. l. est de ejusmodi consuetudinum, statutorum, edictorum &c. interpretatione. Et ex superioribus igitur præsupponendum h. est, omnia ea tendere contra juris communis dispositionem, hòc ipsò quò proficiuntur ex eminentè dominio, quod est potestas quædam extraordinaria, in subsidium utilitatis aut necessitatis publicæ, contra jura communia & ordinaria, sese exerens. Quæ verò suadere videntur, esse ea strictæ interpretationis, secundum id, quod vulgò dicitur; statuta, consuetudines & quicquid juri communi derogat aut exorbitat strictæ interpretationis esse. Quod huc tamen applicari nequit, exinde, quòd, utut exorbitent hæc edicta &c. juriq; communi derogent, respiciunt tamen & interponuntur ob utilitatem necessitatemque publicam, cujus sanè favor atque ratio longè major, quàm ut strictâ eâ interpretatione debeant concludi, præsertim cum & aliàs dicatur, pœnalia, correctoria, limitatoria & exorbitantia interpretationem, si non extensivam, saltim comprehensivam capere, si ea fortè respectu aliquò sint favorabilia. Vid. plenè & solidè hâc de re B. Dn. Franzk. *Comm. ad π. 1. de LL. n. 40. 46. 50. 51. & passim.* Dicimus igitur non esse præcisè & simpliciter nudo verborum cortici hîc inhærendum, sed & hæc edicta &c. ultrà verborum latitudinem explicari posse, si apertum sit statuentem minus locutum ac voluit, quod quidem præsertim videre poterimus exinde, si quâ, admisâ strictiori interpretatione, superior finem suum ac intentionem principalem sive unicam non sit adsecutus, si ansa detur fraudibus ac edictorum illusionibus; si absurdus fuerit edicens, otiosus, superfluous, ini-

*Adversum
est ordinari
illud q. su
ordinari*

XXVII.

Ex his jam deducimus (1.) Prohibitâ, vi dominiî eminentis, specie v. g. armis, navibus, ne provinciâ vel urbe exportetur, sub pœnâ commisi, posse superiore jure meritòque interciperè materiâ ex quâ conficitur ea species, v. g. ferrum ex quò arma, tabulas aut ligna ex quibus naves construuntur. Conf. l. 2. C. *qua res export. non deb. l. 7. pr. & §. 3. ff. ad SC. Maced.* Guidon. Pap. dec. 371. (2.) Prohibitâ specie v. g. frumento, intercipi posse, id quod ex eâ specie confectum v. g. panem vel farinam. Vid. *sup. Laud. Dn. D. Sauterbach præl. publ. ad r. de contr. emt.* Tulden. *ad r. C. qua res export. non deb. n. 4.* qui eleganter addit: *Ita enim non modo frumentam, sed & labores civitatû exportari;* Et cautè addit, similes nihilominùs prohibitiones aliter interpretandas esse, si quâ arcana Principum prudentia materiâ alicujus evectio nem prohibeat, v. g. lanæ, ut tantò magis elaboratarum ex eâ materiâ specierum evectio ad exteros fiat, qui defectu materiâ idem artificium non xmulentur. (3.) Prohibitâ exportatione principalis censi prohibitam quoq; exportationem accessorii. Secutos id tradit *Aur. rr. dej. int. Gent. p. 1. f. 8. q. 9. & ibi cit. Petrin. Bell. de re mil. p. 9. n. 26.* Duces in bello Cæsareo Gallico, inter quos convenerat, ut quædam ultrò citròq; transmitti possent, exceptis armis cujusque generis. Cùm enim mercator inter merces centum aut 50. vaginas ad recondendos enses transferret, interceptus is, eò quod vaginis etiam, ut ensibus ad rem bellicam hostes instruantur. Credat, qui volet. Addi interim potest l. *Cotem. 11. pr. ff. de publican. & vell.* (4.) Prohibitâ exportatione victualium, intercipi posse & in commissum eadere omne id, quod quocunque modo ad esum potumvè pertinet v. g. salem &c. De herbâ Nicotianâ, quam Tabacco dicunt, sunt, qui quarunt, affirmantibus nonnullis, quod & ea corpus nutriat, aut saltem ejus usa victualium consumptio protrahatur, (quibus addi possiet, quod ex *Mornade* de Indis narrat Paul. Zachias in *quæst. Medico-Legal. l. 4. c. 1. q. 5. n. 50.* eos ex Tabaci herbâ pillulas quasdam conficere, quarum usu famem ac sitim iter facientes triduo ac quadriduo sustineant; unam aut aliam inter inferius labrum inferioresque dentes reponentes; eâ absumtâ aliam, atque inde aliam, donec peregrinationem absolvant triduanam interdum aut quadriduanam,) eâdem igitur ratione nomine victualium venire debere, quâ sal quò victualia à putredine servantur. Sed negant alii, eò quod, secundum multos Medicos, ejus herbæ fumus

fumus non nutriat. Nos eam rem in medio relinquimus. *Adi Aut. 17. de j. int. gent. p. 2. q. 12. scđ. 8.* ubi tempore belli inter Hispaniarum Regem & Ordines Belgas ob navim Anglorum herbâ Nicotianâ onustam ad portum Belgarum destinatam ab Hispanis interceptam, talem controversiam incidisse *ex commiss. & prot. in Cur. Admiral. Angl. refert.*

XXVIII

Circâ pœnam refractoriorum nec parentium ejusmodi edictis sciri adhuc debet, quòd, quemadmodùm nec alioqui sine dolo & proposito delictum committitur, ità nec quantum ad præsens, qui aut ex errore aut casu aliquò violento & fortuito, contra ea edicta venisse videntur, pœnam præstitutam promeruerint. Et ad eò meritò dicendum, eum, qui ad loca non vetita merces vecturus, vi tempestatis aut errore viâ ad loca vetita perductus, non incidisse hòc ipsò in pœnam prohibitz exportationis. *Conf. l. 16. §. 8. ff. de publican. & vect. Cic. 2. de invent. l. 20. §. 3. ff. ad L. Aquil. Aristot. 2. Ethic. Tulden. ad t. C. de vect. & commiss. n. 5.* Sed an v. g. deprehensus in itinere, violâsse censeri debeat edictum quòd meritorium evectio prohibetur? quæstionis est. Ubi quidem sciamus duplicem ejus sensum esse posse, (1.) An is, qui cum bonis exportari prohibitis in itinere extra territorium ducente reperiatur, detineri & examinari jure meritòque possit, usquedùm probet ac doceat se non extra territorium vecturum fuisse? (2.) An is, quem constat iter extra territorium destinâsse, deprehensus in itinere, & antequàm attigerit territorium alienum, promeruisse jam censeatur pœnam edictò prohibitoriò expressam aut infligi solitam ei, qui jam pervenit ad eum locum, quòd portare non debebat? *Circa prius distinguendum putamus inter iter, quod immediatè extra territorium ducit, & inter iter, quod, antequàm ducat extra territorium, prius ad locum intermedium in territorio ducit.* In hòc deprehensum intercipi non posse putamus, eò quòd nulla contrâ eum præsumtio militet. Sed illum posse non negamus, ob validissimam ex itinere, non aliò ducente, præsumtionem, quæ necessitatem ipsi & onus probandi imponit, se iter ad locum in territorio destinâsse, aut errore aut quâ aliâ excusabili ratione hùc loci delatum. Quanquàm dici possit, ceteros cum mercibus exportari prohibitis ubicunque locorum in territorio deprehensos, detineri & examinari posse, utpote contra quos præsumtio exportationis longè faciliùs inducitur. *Conf. Grivel. dec. 81. allegat. à Tulden. ad t. C. qua res export. non deb. n. 5.* ubi etiam de eo, qui ab ini-

tio sui usûs gratiâ exportavit, postea verò, quia non indiget, partem vendidit, legem, exportationem mercaturæ gratiâ prohibentem, non offendisse dicit, modò probaverit consilium utendi se habuisse, & causam ejus mutandi supervenisse. Eâque consilii probatione opus esse, quia in prohibitis contrahere præsumi soleat color quæsitus. *Posterius* quod concernit, affirmat id Nic. Boërius *decis. 178.* ubi navim etiam, cum bonis prohibitis in itinere captam, pro prædâ legitimâ adjudicatam refert. Alii forsan rectiùs putant inspicere debere verba prohibitionis, & distinguunt, teste Aut. *tr. de j. int. gent. p. 2. scil. 8. q. 8.* inter casus, quibus pœna refertur ad verbum præteriti temporis, (*si quis portaverit*) & tunc requiri actum consummatum; & quibus ad verbum præsentis temporis, (*si quis portet, vel repertus sit portare*) & tunc sufficere quòd in itinere sit deprehensus.

XXIX.

Quæri porrò solet circà pœnam commissi, quòdusque ea se extendat? Casus hic esto: Prohibita quarundam mercium exportatio sub pœnâ commissi, indeterminatè. Titius vehiculò aut navi, mercibus partim prohibitis, partim licitis, onustâ, extrâ territorium tendit, ast deprehenditur: An in commissum cadet omne id, quod navi aut vehiculò impostum reperitur, imò ipsa etiam navis aut vehiculum? Sanè, si, sepositâ omni lege civili, rem decidere velimus, humaniùs dicitur præter illicitum nil fisco vindicari debere, si res licitæ possint commodè ab illicitis separari, cum pœna non debeat excedere culpam, quod & ipsa *l. 16. §. 2. ff. de publican. & vect.* innuit. Conf. *Afflic. de Vectig. num. 65.* Sixtin. *de regal. 2. c. 6. num. 191.* Quod jus nostrum civile tamen attinet, expedita est decisio ex *l. 3. de naut. fœn. & l. 11. §. dominus. ff. de publican. & vect.* Ad Wiessensbach. *d. 15. ad ff. th. 25.* ubi de moribus Belgarum & Gallorum, quorum proverbium: *La robbe de l'ennemy confisque celle de l'amy.*

XXX.

Definit dominium eminens vel ratione subjecti, vel ratione objecti. Istud contingit quoties subjectum mutatur vel tollitur. Tolli solet per mortem, quò casu, nisi hereditaria sint imperia, istud ad integrum Reipubl. corpus eosvè, qui istud repræsentant, eatenùs redit, ut integrum ei sit istud alii subjecto rursus sive conferre sive applicare. Quod similiter se habet in imperii derelictione, quâde Grot. *2. c. 3. n. 19. & 2. c. 4. per tot.* Add. Dn. Conring. *tr. de fin. imp. c. 19.* Quæ rariùs tamen in Democra-

eratiâ contingunt. Mutatur subiectum, quando ei vivo aliud substituitur, quod contingit, quando quis bellô captus imperiô exiuitur, &c. Ratione objecti desinit hoc dominium, quando totum subditorum corpus interit, quod quomodo contingat expositum vid. ap. eund. Grot. 2. c. 3. num. 3. 4. seqq.

XXXI.

Tandem ut ad nostram l. 9. C. de oper. publ. cujus gratiâ institutum diximus hunc discursum, revertamur, verba ejus hæc sunt:

*9. Impp. Theod. Arcad. & Honor. Augusti,
Aureliano P. U.*

SI QUANDO CONCESSA A NOBIS LICENTIA FUERIT EXTRUENDI, ID. SUBLIMIS MAGNIFICENTIA TUA SCIAT ESSE SERVANDUM, UT NULLA DOMUS INCHOANDÆ PUBLICÆ FABRICÆ GRATIA DIRUATUR, NISI USQUE AD L. LIBRAS ARGENTI PRETII ÆSTIMATIONES TAXABITUR. DE ÆDIFICIIS VERO MAJORIS PRETII AD NOSTRAM SCIENTIAM REFERATUR, UT, UBI AMPLIOR POSCITUR QUANTITAS, IMPERIALIS EXTET AUTORITAS. DAT. 3. KAL. MART. CP. THEODOS. A. III. & ABUNDANTIO COSS. 393.

Autores ejus sunt Impp. Theodos. Arcad. & Honor. AA. rescribentes ad Aurelianum Præfectum Urbi, de ædificiis inchoandæ publicæ fabricæ gratiâ diruendis. Erat Præfectura Urbicaria potestatis quædam species, Regibus Rom. coæva, ab initio quidem temporaria & extraordinaria, sub Augusto verò & seqq. Impp. ordinaria & perpetua, in tantam evecta dignitatem ut reliquis præstaret ferè omnibus. Vid. l. 3. C. de off. P. U. Nov. 62 Nov. 56. h. text. ibi: *Sublimis Magnificentiâ Tua*. Eâ qui gaudebat Præfectus Urbi, item Urbis custos, *πολίτευς* (Θ), *ὁ τῆς πόλεως ἑπιτελετής* (Θ), *προϋπέτης τῆς πόλεως*, vocabatur. Ejusque potestatis officium exhaurit Jctus in l. 1. §. 4. ff. de O. P. U. ubi ex Epistola Severi ad Fabium Cilonein P. U. misâ, *Urbem*, inquit, *fidei ipsius commissam esse*, & *aded* quic-

quicquid intra urbem admittitur, ad eum videri pertinere; sed & si quid intra centesimum miliarium admissum sit, ad eum pertinere. Urbem, ait, quâ voce propter excellentiam urbem Romam innui, in vulgus notum est. Et ei quidem soli antea dabatur Præfectus; At novâ Româ, CPoli, Romæ veteris æmulâ, surgente, suos quoque ea proprios Præfectos nacta. Ad prædictum autem Aurelianum P. U. scripta hæc nostra lex, quia circa destructionem ædificiorum inchoandæ publicæ fabricæ gratiâ disponit, & verò præter præfectum annonæ, vigilum, comitem formarum, & quamplurimos alios, sub Præf. U. dispositione erat etiam Curator operum maximorum, Curator operum publicorum, statuarum & horreorum. Vid. *absolutissimam hæc de re disp.* Dn. D. Strauchii, *Præcept. olim nostr. in Acad. Sal. habit. de Centum Lapp. suburbic.* Species autem text. hæc est: Inchoanda erat publica fabrica, h. e. opus publicum sive structura usum publicè præbitura, qualis sunt mœnia, portus, porticus, balnea, theatra & similia. Locò tamen in quò inchoanda, privatorum domibus jure aut occupatò aut angustatò. *Iure*, inquam, scilicet, ex concessione & indultu Principis quæsitò. Eò enim opus *l. 15. l. 20. C. h. t.* & ibi *Perez. n. 5.* id quod & innuunt verba initialia h. text. *Si quando concessa à nobis licentia fuerit extruendi.* Nisi inavis referre ea verba ad extructionem publicæ fabricæ, quam inchoari absque Principis præscitu non potuisse testatur *l. 5. C. h. t.* Dubitari poterat quid agendum, cum natura suadeat neminem lædi debere, sed jus cuique suum salvum relinqui; huic autem summam etiam potestates, saltim quâ homines, subsint. Elegans & Imperatore digna vox Marci ad Ælium Marcianum: *Dominorum potestatem in servos illibatam esse oportet, nec cuiquam hominum jus suum detrahi in l. 2. pr. ff. de his, qui sui vel al. jur. & §. 2. 1. cod. & Justiniani in l. ult. C. de pact. in fin. Sertam suorum temporum non pati in alienis rebus contra Domini voluntatem aliquid fieri.* Accedebat quarundam domuum, fabricæ inchoandæ obstantium, pretium, quod 50. libras argenti excessisse colligere est ex text. Quas sanè dirui ac prosterni arduum Præfecto U. videbatur. Rescribunt Imp. his nil obstantibus dirui debere quicquid intra 50. libras argenti taxabatur. De reliquis verò majoris pretii ad suam scientiam referri. Quò autem hoc jure? Nempe eminentis dominii, quò Imp. gaudebant, vi cuius poterant, suadente utilitate & necessitate publicâ, privatis sibi subjectis jus undecunque quæsitum detrahere, minuire, auferre. Quare autem tam diversimodè & pro ratione

tionem pretii rescribant, ratio est, quod deliberandum sibi duxerint tantò domuum pretiò repertò, an expediat & æquum sit utilitatem publicam, tantò, fortè longè majori, impendiò redimere. Cùm enim utilitatis quidem publicæ gratiâ exerceri possit emitens dominium, sed oporteat tamen eam damno inde emerfuro esse proportionatam, contingere fortè poterat, ut pretium diruendarum domuum longè excederet æstimationem utilitatis publicè inde emergentis. Et hoc igitur supra diximus, aut necessariò aut saltem tutiùs à Magistratu, actum eminentis dominiū exercituro, ad summum Principem referri, ejusque speciale Mandatum expectari, ubi actus exercendus majoris fortè momenti, & cum majori impendio conjunctus fuerit. Quod si igitur dirutum quid inchoandæ publicæ fabricæ gratiâ fuerit, quí consuletur privatis ob damnum quod exinde sine dubio sentient? Nihil quidem hæc de re in textu nostro ulterius additur, sed aliunde supplendum, ubi dicitur, ejus rei gratiâ refarcitionem fieri debere. Quòdque autem & quomodo, supra diximus. Hic repetere nihil attinet, sed manum de tabula! Precamur intereà veniam, sicubi, quod desiderabat fortè nobilissima hæc materia, non curatè satis & exactè omnia persecuti fuisse videbimur. Justò etenim, non volumine, sed discursu, nos rem exposituros supra promissimus. Discursu, ajimus, scil. Academicò & quem parere poterat ingeniolum, tantillâ & temporis, & ætatis, & librorum, sed & rerum experientiæ supellectile circumscriptum, quæ eorum solet esse penuria, qui amore scientiarum exules, majoraque & limatiora fortè daturi, ubi & DEUS & dies desiderii responderint.

D. T. O. M.

GLORIA!

Gloria S'acquiſta per travagliarſi
in opere Virtuofe.

So trieffe man den Zweck/wohin die Jugend ziele/
So thut ein edler Sinn/der hier nach Ehren tracht/
Und ſiehn will/wodie Sonne mit ihrem Golde ſpielet/
In dem Er ſucht/was uns den Göttern ähnlich macht.
Wie Ihr/mein Freund! auch thut/Ihr habt biſher getrieben/
Was Euren Adel ziert; Nun ſeyd Ihr auch bedacht
In Freyen Künſten und in Rechten Euch zu üben/
Wie uns dann dieſe Schriffte ein Zeugniß deſſen macht.

Zu Bezeugung guter Affection
ſchrieb es in Eyl

Tübingen im Fürſtl. Collegio
den 2. Tag Februar. 1662.

Leopold Philipp Wilhelm/
Wild; und Rheingraff.

Er Aon frauet ſich / und ſeine Bürgerinnen/
Das zarte Muſenvolk beliebet ſein Beginnen/
Herz Biſchoffwerther! iczt/und Ich vor meis
nen Theil/
Wünſch' Ihm zu ſeiner Ehr viel Glück und alles
Heyl.

Bey dem Abzug auß der Fürſtl.
Ritterschul hinterlich es

Leonhard Johann Wittenberg/
Graff in Neuburg/ıc.

